

Länsstyrelsen i Stockholms poddavsnitt 2 om romsk inkludering: Antiziganism – vad är det och hur påverkar det romers livsvillkor idag?

Length of recording: 00:43:10

Client: bella.lawson@lansstyrelsen.se

Information:

[?] = Word was not understood completely but meaning is almost correct. Recording point is written to the text e.g. [word? 00:15:44]

[??] = Word could not be understood and therefore could not be written. Recording point is written to the text e.g. [?? 00:15:44]

[text] = Sounds or not transcribed parts are written with square brackets e.g. [laughs] or [interview paused due to a phone call]

[recording starts]

Intervjuare 1 [00:00:07]: Hej och välkomna till att lyssna på den här podden som består av tre delar, där vi lyfter olika teman kopplat till romsk inkludering. Vi som är samtalsledare i den här podden är Abedin Denaj...

Intervjuare 2 [00:00:18]: ...och jag, Mirelle Gyllenbäck.

Intervjuare 1 [00:00:21]: Och vi båda har flera års erfarenhet av att arbeta med frågor som rör romsk inkludering, både på lokal och nationell nivå. Det är länsstyrelsen i Stockholm som producerar den här podden.

Intervjuare 2 [00:00:33]: I det här poddavsnittet ska vi prata mer om antiziganism. Vad är det för något och hur kan det påverka romers livsvillkor idag? Till vår hjälp så har vi med oss tre gäster. Vi har med två via länk och det är Valeria Redjepagic som är statsvetare och just nu går en utbildning på Central European University, men som också är aktivist. Vi har även med Jan Selling, ämnessamordnare för romska studier på Södertörns högskola, docent i historia och lektor i romska studier. På plats här i studion så har vi även med Pernilla Ek, enhetschef på länsstyrelsen i Stockholm. Hej och välkomna alla tre.

Talare 1 [00:01:11]: Tack.

Talare 2 [00:01:13]: Hejhej.

Intervjuare 1 [00:01:14]: Vi som producerar den här podden är länsstyrelsen i Stockholm. Vi har ett regeringsuppdrag att samordna och följa upp insatser inom strategi för romsk inkludering. Det betyder att vi ska följa upp hur kommuner och myndigheter arbetar för att romer ska ha samma rättigheter och möjligheter i livet som den övriga befolkningen. Målgruppen för den här podden är tjänstepersoner som jobbar i kommuner, regioner och myndigheter.

Intervjuare 2 [00:01:38]: För att ni som lyssnar på podden ska ha samma förförståelse så kommer här en kort faktaruta till varför vi har en strategi för romsk inkludering i Sverige.

Intervjuare 1 [00:01:51]: Romer är tillsammans med judar, samer, sverigefinnar och tornedalingar Sveriges nationella minoriteter. I Sverige har vi haft en nationell minoritetspolitik sedan år 2000. Anledning till att just dessa grupper har nationell minoritetsstatus är att de har bland annat uttalad samhörighet, att de har uttalat vilja att behålla sin identitet, även att de har historiska eller långvariga band med Sverige. I Sverige har det funnits romsk närvaro ända sedan 1500-talet. I korthet innebär minoritetspolitik att samhället ska genomföra olika typer av åtgärder och insatser så att de nationella minoritetsspråken och kulturerna ska vara en levande och naturlig del i Sverige. Minoritetspolitiken består idag av tre delområden: diskriminering och utsatthet, kultur och språk, och delaktighet och inflytande.

Intervjuare 2 [00:02:41]: Under 2012 så tog regeringen ett beslut om en långsiktig och samordnad strategi för romsk inkludering. Strategin är en förlängning av minoritetspolitiken. Målgruppen är framför allt de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap, och som är utsatta för diskriminering. Kvinnor och barn är särskilt prioriterade målgrupper. I det här sammanhanget är det viktigt att poängtera att alla som identifierar sig som romer inte per automatik är en målgrupp för strategin. På samma sätt som för minoritetspolitiken så gäller även här självidentifikationsprincipen. Det är med andra ord individen själv som avgör om hen är målgrupp för strategin och vill göra anspråk på sina rättigheter. Målsättningen med strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som en person som inte är rom. Romer har givetvis samma rättigheter i teorin som den övriga befolkningen. Ett flertal utredningar som har gjorts genom åren lyfter dock att många romer upplever att de inte har samma rättigheter i praktiken.

Intervjuare 1 [00:03:54]: Strategin poängterar att insatser som genomförs ska vara långsiktiga och hållbara. Det innebär att arbetet ska genomföras i ordinarie verksamhet och strukturer, och inte vara projektbaserat i sidospår eller vara personbundna eftersom det inte görs någon statistik i Sverige baserat på etnicitet. Inofficiella siffror säger att det finns mellan 50-100 000 romer. Romer är inte en homogen folkgrupp utan består av individer och grupper med inbördes likheter och skillnader. Vill ni veta mer, så gå in på webbplatsen minoritet.se.

Intervjuare 2 [00:04:35]: Det här avsnittet handlar ju om antiziganism och innan vi vänder oss till Valeria så vill vi fråga dig, Jan Selling, om du kan berätta lite kort vad som är bakgrunden och vad betyder antiziganism?

Talare 3 [00:04:49]: Alltså, kortfattat kan man säga att antiziganism, det är attityder och sociala strukturer som försämrar romers utgångsläge och det bygger på historiskt rotade fantasier, fördomar och rasism kring en bild av något inbillat som har beteckningen Z – zigenst. Det är alltså projektion där Z tillskrivs allt det som man själv inte tror sig vara. Det har alltså väldigt lite med romer att göra egentligen, men det drabbar framför allt romer.

Intervjuare 2 [00:05:22]: Tack Jan, kort och koncist. Vi kommer lite senare fortsätta att prata med dig, men nu vill vi vända oss till Valeria. I en nulägesbeskrivning som heter Romsk inkludering lokalt

– Nuläget i kommuner med statligt stöd för romsk inkludering 2012-2017 som vi på länsstyrelsen har tagit fram så framkom det att ofta så behöver romer förhålla sig till sin romska identitet i olika sammanhang och med det här menar vi att många behöver tänka en extra gång innan de berättar att de är romer. Många upplever en oro över att det kan leda till negativa konsekvenser om de är öppna om sin romska identitet i olika situationer och sammanhang. Valeria, det här som jag precis har pratat om nu, känner du igen den här bilden att behöva dölja sin romska identitet?

Talare 1 [00:06:22]: Ja, tyvärr och tragiskt nog så känner jag igen det här och det här är ett fenomen som är utspritt i vårt samhälle och bland annat hos den romska minoriteten och varför jag säger att det här är tragiskt, det är för att ingen ska behöva vara rädd för att berätta vem man är och jag tror också att flera döljer sin romska identitet som en konsekvens av rädslan för att utsättas för antiziganism. Det är viktigt att förstå att antiziganism kan ta sig uttryck på olika vis och man måste också förstå att det handlar om en rädsla om att inte få sina rättigheter tillgodosedda.

Intervjuare 2 [00:06:55]: Och känner du igen dig i det här och har du en egen erfarenhet av det här att, liksom, både dölja men samtidigt vara stolt över sin romska identitet?

Talare 1 [00:07:07]: Ja, alltså, detta fenomen är ju väldigt komplext för att man vill ju samtidigt vara öppen med sin identitet och vara stolt över att man är rom, men i samma stund så räds man eller fruktar över hur motparten kommer agera om man agerar och jag tror att det finns en tydlig koppling till historien, men också till den här kunskapsbristen som finns i vårt samhälle. Exempelvis den negativa bilden som visas i samhället finns det en del romer som inte identifierar sig med och av den anledningen också inte berättar att man är rom eller att man räds av att säga att man är rom för att man vill inte associera sig med den bilden som visas. Men sedan tror jag också att i olika sammanhang så kanske man också känner att berättar jag min identitet och jag vet att det leder till en direkt konsekvens så kanske det är bättre att jag inte berättar det, men jag är fortfarande stolt över att jag är rom.

Intervjuare 2 [00:07:59]: Men vad är det man är rädd för? Du har ju varit inne på det, men vad är det konkret man är rädd för?

Talare 1 [00:08:05]: Men exempelvis om man sitter i en arbetsintervju och man söker ett jobb som man verkligen vill ha, men motparten som sitter där kan neka dig arbetet om du berättar att du är rom till följd av de fördomarna som finns i samhället. Det är ju en direkt konsekvens och i en sådan situation så tror jag att det är flertal som är rädda eller väljer att inte berätta.

Intervjuare 2 [00:08:30]: Valeria, i den här podden så har vi just fokus på antiziganism. Är det någonting som du själv har upplevt?

Talare 1 [00:08:36]: Ja, tyvärr har jag ju det.

Intervjuare 2 [00:08:38]: Kan du ge något exempel?

Talare 1 [00:08:40]: Ja, tyvärr har jag fått uppleva det och jag kan berätta en specifik situation. Det var på universitetet när jag höll i en presentation och jag pratade om romer och romernas historia. Samtidigt så satt det två studenter i min klass och antecknade och skrev ner saker, antiziganistiska kommentarer, de skrev ner att romer borde åka till en ö och

befinna sig där, "vi ska inte finansiera för att göra romernas livsvillkor bättre i Sverige", och jag råkade se det här pappret de antecknade på efter min presentation. Därtill så ifrågasatte jag och konfronterade dem varför de gjorde detta, men det här caset eller den här situationen visar ju tydligt på att antiziganism finns på olika samhällsnivåer och olika samhällsplatser idag.

Intervjuare 2 [00:09:29]: Hur kändes det här för dig när du såg det de hade skrivit?

Talare 1 [00:09:32]: Jag har svårt att förklara eller uttrycka den känslan, men om jag säger så här, att det som kom upp i min tanke var ju "är jag mindre värd", eller "har de rätten att prata om mig så där."

Intervjuare 1 [00:09:45]: En fråga till dig Valeria; hur tycker du att de här myndigheter och kommuner och regioner som kommer lyssna på den här podden... har du något tips till de om hur de skulle i så fall jobba just mot antiziganism i förebyggande syfte för att säkerställa att inte unga romer, så som du nämner nu, tar ett aktivt val att dölja sin identitet på grund av rädsla, men också hjälper dem i förebyggande syfte att alla är lika värda oavsett vad man har för etnicitet?

Talare 1 [00:10:16]: Ja, det finns ju väldigt mycket man kan göra, men jag kommer nämna några. Ett stort problem är ju kunskapsbristen och att man får med det romska perspektivet in i litteratur och att man ska synliggöra romer på olika platser, men också deras historia och vem de är och kanske också arbeta med att få bort den här negativa bilden av romer.

Intervjuare 1 [00:10:37]: Valeria, du har bestämt dig för att motverka antiziganism och de här fördomarna som finns mot romer, men kan du berätta vad som är syftet med det här Instagramkontot?

Talare 1 [00:10:48]: Ja, det stämmer. Jag har startat ett Instagramkonto som heter Romska förebilder och mitt första syfte var att visa på en mer positiv bild av romer på social media och en nyanserad bild av romer, men sedan har det också vuxit fram ett annat syfte och det är att bryta fördomar och negativa stereotyper av oss romer genom att tillgängliggöra kunskap ut på sociala medier om romer för att jag känner att det finns en orättvis av romer på social media där man alltid benämner romer i negativa termer så det här kontot handlar framför allt om att ge romer en plattform där de kan få göra sina röster hörda och berätta sina historier.

Intervjuare 1 [00:11:28]: Men skulle man även kunna säga, Valeria, att det här är också ett sätt för romer att kunna delta på lika villkor?

Talare 1 [00:11:35]: Ja, jag skulle väl säga att det här är en plattform där romer får göra sina röster hörda på social media eftersom att jag känner att bilden av romer på social media är inte rättvis, där romer själva får prata om sina problem eller icke problem eller händelser, utan det ska alltid vara någon annan som för romernas talan, men i det här fallet så får romerna själva lyfta upp det de vill lyfta upp, men det jag också gjort på senare tid är att köra på quiz där man ställer frågor och får majoritetssamhället också att lära sig om romer. Till exempel "känner du till begreppet antiziganism? Hur kan det ta sig uttryck", och så vidare och så vidare.

Intervjuare 2 [00:12:16]: Valeria, det här programmet handlar ju just om antiziganism och vi har ju varit inne på det här att det är många som döljer sin romska identitet och i ditt konto så är det ju romer som berättar om sitt liv och sin verklighet. Hur har det varit för dig att hitta de här personerna? Är det svårt att få folk att vara med och ställa upp för det blir väldigt offentligt att ställa upp i ett sådant här öppet konto som också har ganska många följare?

Talare 1 [00:12:43]: Ja, det har varit en utmaning, men sedan har det funnits flertalet personer som tycker att det här är jättekul för att man kan också inspireras och motiveras varandra. Romer gentemot romer och romer gentemot majoritetssamhället. Men givetvis har det varit en utmaning att hitta personer som öppet vill berätta om sin historia och inte minst vara öppen med sin romska identitet. Jag kan ju nämna några exempel där det har varit personer som har deltagit, men dragit tillbaka sin medverkan och anledningen känner jag inte till, men att de har dragit tillbaka medverkan har ju hänt.

Intervjuare 2 [00:13:18]: Har du, liksom, lyft antiziganism och hur det kan ta sig uttryck i olika sammanhang? Exempelvis i media eller sociala medier. Kan du ge något sådant exempel där du har haft möjlighet att lyfta och få spridning?

Talare 1 [00:13:32]: Ja, jag kan berätta en specifik situation där det var en webbshop eller ett företag som använde rasistiska uttryck i sin marknadsföring av maskeraddräkter. De karakteriserade sina maskeraddräkter med fördomar om romer. Till exempel beskrev de sina maskeraddräkter som en "deluxe zigenare", och en "zigenardrottning", där de också hade en beskrivning med antiziganistiska attityder och vad jag gjorde via kontot var att lyfta upp det här och uppmana fler att kontakta företaget. Det ledde till att företaget gick ut med en offentlig ursäkt på Instagram och bad om förlåtelse och att de aldrig skulle göra om

detta. Det jag vill säga var att när jag uppmanade tillsammans som också spred vidare och det här blev till en inte rörelse så klart, men den här effekten av att sprida och dela...

Intervjuare 2 [00:14:33]: En kraft?

Talare 1 [00:14:36]: Ja, men precis. Kraften av att vi tillsammans... det var jättemånga personer som skrev till mig och hörde av sig. "Hej, jag har precis kontaktat dem", eller "hej, vad kan jag göra", eller "hur ska vi göra det här", så att jag såg en positiv kraft komma ur det här där flertalet ville agera.

Intervjuare 2 [00:14:56]: Ja, och där tänker jag, Valeria, att på senare tid har ju fler och fler konton startats på sociala medier för att, liksom, lyfta romer på ett positivt. Tack Valeria, eller ov sasti som man säger på din varietet av romani chib.

Intervjuare 1 [00:15:09]: Tack Valeria. Då vänder vi oss till Pernilla Ek, enhetschef på länsstyrelsen i Stockholm. Länsstyrelsen i Stockholm har i uppdrag att samordna och följa upp insats inom romsk inkludering. Det här är ett nationellt uppdrag. Kan du berätta lite mer om det här?

Talare 2 [00:15:28]: Ja, vi har ju fått det här uppdraget från regeringen och vi ska stödja kommuner, vi ska följa upp och vi ska genomföra insatser för att öka kunskapen och det här med att stödja kommuner, då ska vi hjälpa till med att utveckla arbetssätt och metoder för att jobba med romsk inkludering och följa upp, ja, då ska vi se hur det går med inkluderingen, hur det går med strategin och då ska vi också utveckla våra metoder hur vi följer upp för att kunna se det på ett bättre sätt. Öka kunskapen, ja, det är ju om romers historia, nuvarande livsvillkor och ställning som nationell minoritet. I vårt arbete så ska jämställdhetsperspektivet genomsyras och vi ska ju så klart genomföra det här i dialog med romska företrädare och då även ska ingå romska kvinnor och unga romer i det arbetet.

Intervjuare 1 [00:16:23]: Just det. Länsstyrelsen har haft detta uppdrag sedan 2012 och det är tio kommuner och ett antal myndigheter som har i uppdrag att arbeta med romers rättigheter. Vilka är länsstyrelsens erfarenheter av genomfört arbete?

Talare 2 [00:16:39]: Först måste jag ändå säga att slutsatsen är att det har skett en positiv utveckling, det har skett steg framåt och det måste vi ju ta med oss, men vi har ju också sett att det finns många utmaningar kvar inom områdena inom strategin och vi har ju sett att insatserna är kortsiktiga, till exempel stadsbidragen till de här pilot- och

utvecklingskommunerna, och då blir det ryckigt och då går det trögt och i det här arbetet är det precis som jag sagt innan, att man måste ha med sig att den romska minoriteten är mångfacetterad så det går ju inte att ha samma insats för allt. Man måste vara mer mångfacetterad i det också, så man kan väl säga att vi ser att frågan har uppmärksammats, det är en positiv utveckling, men det är en utmaning att nå strategin till 2032.

Intervjuare 1 [00:17:38]: Just det, men vad innebär de här utmaningarna specifikt för målgruppen romer i det här fallet?

Talare 2 [00:17:44]: Jo, det är ju att inom de här olika områdena i strategin så har man ju tillsatt olika projekt, olika insatser, men de är ju kortsiktiga. Det hinner ju inte få fäste och det är ju också det här med finansieringen. Tar finansieringen slut så rinner ofta allt ut i sanden och då så står man ju där igen. Det fick aldrig, liksom, sätta sig och det påverkar ju de som skulle ha del av insatsen eller förbättringen.

Intervjuare 1 [00:18:14]: Just det. År 2019 fick myndigheten i uppdrag att öka kunskapen om romska barn och ungas utsatthet för antiziganism. Kan du berätta lite mer om det här uppdraget?

Talare 2 [00:18:23]: Ja, det var ett uppdrag som vi fick inom regeringens nationella plan för att motverka rasism och andra former av fientlighet och hatbrott och här fick vi i uppdrag att öka kunskapen om hur romska barn och unga utsätts för antiziganism. Vi skulle synliggöra det bland relevanta aktörer och vi skulle ha informationsinsatser kring antiziganism och sina rättigheter till unga romer, och så skulle vi lämna förslag på åtgärder för att motverka att barn och unga romer utsätts för antiziganism.

Intervjuare 1 [00:18:55]: Just det. Ni gjorde bland annat en enkätundersökning där nästan 100 unga romer svarade på frågor som bland annat handlade om tillgången till sina rättigheter. Kan du berätta kort om vad ni kom fram till?

Talare 2 [00:19:07]: Det som jag tycker är väldigt utmärkande och någonting som jag vill lyfta, det är att över 80% var stolta över att vara rom och det tycker jag att vi måste ta fasta på, men hälften var sällan eller aldrig trygga med att prata om att man är rom och att man har upplevt att man har blivit dåligt behandlad på grund av detta.

Intervjuare 1 [00:19:32]: Just det. I slutrapporten för uppdraget så lyfts olika åtgärdsförslag på hur man kan motverka att barn och unga utsätts för antiziganism. Kan du berätta några av dessa åtgärder och varför just de är så olika.

Talare 2 [00:19:46]: När vi hade det här uppdraget så hade vi ju mycket diskussioner med unga romer och det som var hela tiden återkommande, det var skolan, skolan, skolan. Där måste det finnas kunskap och man måste få känna sig trygg med att kunna visa sin identitet så vi har kommit med förslag utifrån det och det här med att vara trygg och kunna visa sin identitet, där tycker vi att det ska finnas ett systematiskt kvalitetsarbete från ledningen för att följa upp om det förekommer eller vad som förekommer, och att man också får stödmaterial till personal som jobbar för att kunna motverka detta. Och vad gäller kunskapen så ser vi att lärarutbildningen borde få mer kunskap om det här och att det ska finnas information på webbplatser där barn finns redan idag så att man kan ta del av sina rättigheter.

Intervjuare 1 [00:20:38]: Just det. Tack Pernilla Ek från länsstyrelsen.

Talare 2 [00:20:41]: Tack.

Intervjuare 2 [00:20:46]: Då ska vi vända oss till Jan Selling. Du berättade ju inledningsvis om vad begreppet antiziganism innebär för någonting och vi har ju under det här poddavsnittet fått lite olika exempel på hur det kan ta sig uttryck i praktiken, men jag vill gärna ställa en lite personlig fråga till dig. Hur kommer det sig att du har valt att fokusera på just frågor som rör romer och antiziganism?

Talare 3 [00:21:12]: Ja, då får jag backa lite för att i grund och botten så handlar det om att sedan jag började tänka politiskt i tonåren så är det rasismen som har engagerat mig mest. Då handlade det om Apartheid, nu sedan tio år tillbaka har jag haft privilegiet att på arbetstid kunna få arbeta med att utforska och bidra till att bekämpa antiziganismen.

Intervjuare 2 [00:21:41]: Det här avsnittet handlar ju som sagt om antiziganism och just begreppet antiziganism kan ju föranleda till frågor. Vi vet vissa som hellre säger antiromanism och många drar ju paralleller till begreppet som jag nu säger inom citattecken, "zigenare." Varför är det okej och i överlag ganska accepterat i samhället att just använda Z-ordet, skulle du säga?

Talare 3 [00:22:07]: Jag vill slå fast att Z-ordet är en rasistisk markör, punkt slut, och det var mer än 20 år sedan det här blev allmänt känt i vårt land så är man under 70 år och säger Z-ordet så ligger det i regel antiziganism bakom. Problemet är ju då att omgivningen inte reagerar för antiziganismen är ju fortfarande så socialt acceptabel och det är problemet. Begreppet antiziganism är ju idag det begrepp som är allmänt vedertaget. Det är det neutrala begreppet om man så vill. De flesta romer har förordat, liksom, forskare. Anledningen till det här är att det begreppet pekar ut antiziganisten medan begrepp som antiromatism eller romafobi på något sätt antyder att bara vi lär oss mer om romer så försvinner rasismen och det där har ju visat sig vara felaktigt.

Intervjuare 2 [00:23:07]: Om vi ska koppla an, liksom, till den historiska situationen i Sverige, finns det en historisk kontinuitet av antiziganism i Sverige?

Talare 3 [00:23:20]: Ja, absolut och den är ju importerad från kontinenten. Antiziganismen alltså, den här kontinuiteten.

Intervjuare 2 [00:23:27]: Hur menar du då?

Talare 3 [00:23:29]: Nej, jag menar att romer har ju levt i Europa i snart 1000 år och framför allt i de katolskt dominerande områdena så skapades genom kyrkans världsbild en projektion mot judar och romer som sågs som de som var på något sätt opålitliga, att de inte var riktigt kristna eller något sådant där. Det låg i botten redan från början och det ledde i de här områdena till bannlysningar, förföljelser, utvisningar ganska likartat över hela Europa och sedan har det här byggts upp ideologiskt av forskare och kyrkan, kan man säga, så det där paketet fanns och kom med. Gustav Wasa kände ju till. När de första romerna kom till Sverige på 1500-talet så blev de ju först positivt mottagna, men sedan började han använda sig av den propagandan och sedan har det gått uppåt och neråt, mest neråt, under flera 100 år för romerna så att i botten var det alltså religiöst grundade vanföreställningar och det ledde till direkt förföljelse, men det har ju alltid funnits positiva perioder och lokala undantag. Annars så skulle ju inte romerna ha kunnat klara sig i 500 år i vårt ogästvänliga klimat här. Den här systematiska förföljelsen kom med rasbiologin på 1920-talet och den höll i sig fram till 50-talet. Då kom ett väldigt viktigt och tydligt skifte i politiken. Nu skulle plötsligt romerna tas in i folkhemmet. I början så använde man sig av metoder som var assimilering och paternalism.

Intervjuare 2 [00:25:19]: Får jag fråga dig bara, Jan... du pratar om assimilering och paternalism. Det här är ganska så svåra begrepp. Kan du, liksom, berätta hur det här kunde ta sig uttryck i praktiken och i verkligheten?

Talare 3 [00:25:34]: Alltså, assimilering innebär ju att man ska stöpas in i samma form som normen i samhället är. Det betyder att man till exempel inte accepterar andra kulturella uttryck, andra sätt att leva, att vara på. Den här assimileringen, det här normtänkandet var ju extremt på 50-talet och det drabbade även andra grupper. Man kan tänka på homosexuella till exempel, andra minoriteter. Man fick inte vara annorlunda och alla skulle vara den här fasta formen. Det är assimilering, att man tvingar folk in i det här.

Intervjuare 2 [00:26:12]: Men hur kunde det ta sig uttryck för den romska befolkningen? Har du något konkret exempel?

Talare 3 [00:26:16]: Ja, allra starkaste uttrycken kanske tog det här sig för resande gruppen som redan tidigare hade utsatts för assimilering under den här rasbiologiska perioden, men assimilering mot dem fortsatte ju. De gick ju i skolan, men blev väldigt dåligt behandlade i skolan. Man hotade alltid med att ta barnen från familjerna och sätta dem i icke-romska familjer. Det förekom också hot och verkställda tvångsteriliseringar. Att man hela tiden hade det här som påtryckningsmedel och liknande metoder användes då också mot gruppen svenska romer och alltid om det var någonting som inte fungerade så skyllde man på "det beror på att du är för romsk", liksom, "sluta vara det." Paternalism, det betyder ju egentligen att det är, så att säga, en pappa som bestämmer och visar vägen och så uttryckte man sig faktiskt i de här statliga utredningarna också. Man sa att romerna är som barn som behöver en vuxen hand som guidar dem. Därför så var det ju inte tal om att ta med romer som medverkande i referensgrupper och sådant som vi talar om idag utan mer som klienter. Behövde man lära sig någonting om romernas språk så skulle romer ställa det till förfogande. Behövde man någon som övertalar andra romer att acceptera alla de här åtgärderna så anlätade man en rom för att göra det, men aldrig för att utforma och ha inflytande.

Intervjuare 2 [00:28:08]: Du är inne på nu hur antiziganism har sett ut under 1900-talet, men skulle du säga att det skiljer sig mellan hur antiziganismen har tagit sig uttryck förr och hur det kan ta sig uttryck idag? Finns det, liksom, likheter och skillnader id et?

Talare 3 [00:28:22]: Idag utgår man ifrån rättighetsperspektiv. Tidigare så pratade man om romer som ett socialt problem. "Romer är ett problem som ska lösas." Idag har vi vänt på steken och säger att antiziganismen är problemet, det är den som ska lösas. Alltså, idag så är ju staten officiellt för romers rättigheter och massmedia ger en mer normal bild av romer och det börjar sakta sjunka in också att det romska kollektivet har förändrats och är väldigt socialt och kulturellt heterogent. Romer är ju muslimer, katoliker, frikyrkliga, ateister,

heterosexuella, homosexuella, konservativa, progressiva, omusikaliska, boknördar, lagerarbetare, allt. Vanligt folk.

Intervjuare 2 [00:29:07]: Som folk är mest.

Talare 3 [00:29:09]: Så att det där tror jag är en förändring, att den bilden börjar komma fram mer. Inte minst tack vare att romer syns och hörs i till exempel public service. Radio Romano är ett väldigt viktigt medium, men även intervjuer på SVT där man får möta många olika romer. Det talas romanes på public service, vi ser att det finns väldigt kompetenta, intressanta, olika romer. Men antiziganistiska attityder är fortfarande ett väldigt stort problem och det drabbar framför allt det som antiziganisterna går igång på för att de motsvarar deras stereotyper, nämligen finska romer med kjolar och människor som tigger utanför mataffärer och de är ju ofta inte ens romer. Men sedan finns det andra problem som jag också vill ta upp här, att det finns internaliserad antiziganism, alltså antiziganism som romerna själva har dragit in i sig och som gör att man skapar en dålig självbild av sig själv. Att de här stereotyperna invaderar ens egen självbild och därigenom trycker man ner sig själv. Därför är Valerias Instagram som hon pratade om så otroligt viktig för att hon lyfter fram romska förebilder.

Intervjuare 2 [00:30:31]: För sju år sedan, 2014, så publicerades Den mörka och okända historien - Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet i Sverige. Vad var anledningen till att man behövde ta fram en sådan här vitbok? Jan?

Talare 3 [00:30:52]: Ja, det fanns ju en stor, obearbetad skuld, kan man ju säga, från samhället så att om man inte hade tagit fram den här sanningen så skulle ju skulden för romers underlägsna roll i samhället fortfarande ligga på romerna själva. Så det var ju ett viktigt motiv till det. Strax innan den här publicerades så avslöjades polisregistret... Skånepolisen hade registrerat flera 1000 romer av den enda anledningen att de var romer, utan att det fanns någon slags kriminell misstanke emot dem. Det här var alltså ett etniskt register hos polisen. Kollektivt misstänkliggörande som också fälldes som etnisk kränkning. Man registrerade vuxna, barn, till och med avlidna. Man drog alltså upp släktband, gjorde kartor av detta, men det här avslöjandet kom precis innan bokreleasen, eller i slutredigeringen, så man tillsatte en kommission mot antiziganism och den leddes av Thomas Hammarberg, internationell diplomat och dessutom som varit med i den romska kampen sedan Katarina Taikons tid och majoriteten i kommissionen var alltså romer, och de gjorde ju ett fantastiskt jobb. De analyserade ju de mest brännande frågorna och det som framför allt togs upp var tiggeridebatterna, debatten om tiggeriförbudet, vad det får för yttringar, hur det återaktiverar antiziganism, och just det här med polisregistret och där kan man ju säga att det var mycket tack vare kommissionen att polisen slutligen fälldes, fick betala skadestånd och polischefen bad om ursäkt. Det här var alltså bra, men den skulle ha

behövt finnas kvar permanent enligt min uppfattning för det finns ingen som gör det här jobbet idag.

Intervjuare 2 [00:32:57]: Jan, tack så jättemycket för att du deltog i podden. Vi kommer alldeles strax avsluta den här podden, men innan vi gör det så vill vi ställa en gemensam fråga till er som deltar och vi undrar om ni kan ge några tips till våra lyssnare och vi kan ju konstatera utifrån det här poddavsnittet och utifrån vad som kommit fram att antiziganism finns och kan ta sig uttryck på väldigt många olika sätt. Hur kan man utifrån sin roll, exempelvis om man är anställd inom offentlig sektor, reagera och agera om man stöter på antiziganism? Ska vi börja med Pernilla?

Talare 2 [00:33:39]: Jätteintressant fråga, men jag tänker att jag som tjänsteperson i organisationen hela tiden måste ha med mig att oavsett hur jag tänker och tycker, även om jag bedömer mig vara antirasist och mot antiziganism, så befinner vi oss i ett sammanhang där det finns strukturell antiziganism och rasism och oavsett vad jag gör så måste jag ha med mig det och se det och våga agera när jag ser de mönstren. Jag tror att vi måste bryta det där.

Intervjuare 2 [00:34:11]: Jan, vad säger du?

Talare 3 [00:34:14]: Nej, det är jätteviktigt att Pernilla tar upp det här med strukturer. Det är ju lite svårt att rå på som enskild person, men hon tänker klokt kring det. Det andra, attityderna, så tänker jag att det är nolltolerans som måste gälla. Är det någon som använder Z-ordet eller behandlar människor annorlunda bara för att de är romer, då ska det rapporteras. Är man osäker kan man ta hjälp av expertis utanför den egna organisationen. Det där är jätteviktigt därför att organisationer har alltid en tendens att skyla över obehagliga saker inom den egna strukturen. Kom ihåg att polisregistret avslöjades tack vare en visselblåsare.

Intervjuare 2 [00:34:51]: Tack Jan, och Valeria?

Talare 1 [00:34:55]: Ja, jag skulle vilja säga att om man stöter på antiziganism så tycker jag att man ska agera. Man ska inte nonchalera det eller normalisera det utan agera direkt.

Intervjuare 2 [00:35:06]: Tack Valeria. Och Abedin, jag vill gärna fråga dig; du har ju, som vi har nämnt tidigare, bland annat varit länge involverad inom civilsamhället. Har du några egna exempel på antiziganism eller har du själv blivit utsatt för antiziganism?

Intervjuare 1 [00:35:22]: Jag har ju inte blivit utsatt direkt för antiziganism, men däremot tog jag ett val som har kommit från konsekvensen av antiziganism. Det är ju att jag har dolt min identitet som en rom, så jag har inte berättat öppet att jag har varit rom.

Intervjuare 2 [00:35:38]: Och varför? Vad var du rädd för?

Intervjuare 1 [00:35:41]: Jo, men jag var ju just rädd för de här fördomarna som finns mot romer och skulle de veta att jag var rom så ville jag inte förminska mina chanser till att kunna, liksom, delta på lika villkor som alla andra, utan att de ska bedöma mig för att jag är rom bara.

Intervjuare 2 [00:35:56]: Så det har varit en rädsla som du har haft inom dig, att inte våga berätta om din identitet. Men hur såg, liksom, processen ut för dig – jag är lite nyfiken – när du, liksom, berättade första gången om att du var rom eller att du har den här bakgrunden?

Intervjuare 1 [00:36:10]: Ja, precis. Jag brukar säga att jag råkade komma ut som en rom och just det när jag säger att råkat komma ut som en rom, då hör jag ju det här "men vadå Abedin, har du en annan sexuell läggning?" Då säger jag "nej, det är inte det, men känslan är ju detsamma", att man befinner sig i en garderob och att du vet, liksom, vem du är, men att du vågar inte berätta det till personer och anledning till varför jag berättade, det var i samband med Skånepolisens etniska register om romer, och då var jag på mitt gamla jobb och då var det vid lunchen. Jag läste det i Aftonbladet och då läste jag just vad det stod om romerna och om den här registreringen och jag blev ju illa berörd så under rasten så gick jag och pratade med mina kollegor om det här och frågade dem "men vad tycker ni? Tycker ni att det här är okej? Ska polisen agera på det här sättet", och då sa de till mig "ja, men Abedin, så klart ska man göra så. Det är ju romer. De vill ju inte. Det är viktigt att ha koll på dem för de är också tjuvar", och då sa jag till dem "nej, men det stämmer inte", och vi hade en diskussion och sedan kom den här "men varför bryr du dig så mycket?" Då sa jag "jo, men för att jag är rom." De bara "va, är du rom? Är inte du från Serbien?" "Jo, men jag är en rom från Serbien." "Va", så visste de inte det. Då gick jag tillbaka till jobbet och tankarna gick ju bara på den här artikeln så det jag gjorde var ju att i den här heta stunden tog jag kontakt med den här journalisten och hon började fråga mig typ så här "ja, men vem är du, vad heter du, hur gammal är du, var bor du, vad tycker du", och då berättade jag vad jag tyckte och tänkte och jag minns ju även att jag har gjort... eller, jag minns inte att jag har gjort det och sedan senare mot kvällen får jag ett SMS av en kollega till mig som säger "Abedin, du är med på Aftonbladet", och då säger jag "Va? Är jag med på Aftonbladet? Varför?" Då sa han "någonting med romregistret." Jag bara "va? Är jag registrerad?" Han bara "jag vet inte, men någonting om att du yttrade dig." Jag bara "men kan du skicka länken", så skickade han

länken till mig och när jag fick länken och öppnade länken, då förstod, då slog det mig, att i hetan stund tog jag kontakt med den här journalisten och kom ut som en rom första gången för hela Sverige och det var absolut inte min tanke, men någonting som slår mig nu i efterhand, det är ju hur jag yttrade mig i den här tidningsartikeln. Jag skrev ju att det här är ju samma metod som Hitler använde mot judar, men det som inte jag hade kunskap om då, det var ju att romer var ju också i Auschwitz, men det fick jag inte lära mig i skolan.

Intervjuare 2 [00:38:43]: Ja, och jag tänker att det här som du nämner nu, det är ju någonting som vi på länsstyrelsen har hört också vid ett flertal tillfällen, att det är många som upplever att de behöver förhålla sig till sin romska identitet. Nu har vi ju haft en strategi i tio år... vad säger du, liksom? Upplever du att fler romer är öppna om sin identitet idag än för tio år sedan? Nu är ju det här, liksom, din personliga upplevelse, men...?

Intervjuare 1 [00:39:13]: Jag är väldigt involverad i just minoritetsfrågor, men jag upplever också själv att flera myndigheter, framför allt myndigheter och regioner, uppmärksammar mer nationella minoriteter än vad kanske kommunerna gör. Det har jag märkt. Där märker jag också att kommunerna har inte lika stor ambition som regionen och de här olika förvaltningsmyndigheterna, men det kanske har med att göra också att de har haft ett särskilt uppdrag för att främja just romsk inkludering och det känner jag av, men sedan samtidigt känner jag av att kunskap om nationella minoriteter och specifikt romer och vad det gäller just antiziganism är ju väldigt låg och den är ju allmänt fortfarande accepterad, tycker jag. Jag upplever själv att när man pratar om antiziganism, då är det ju någon slags acceptans i luften om att det är okej om man på något sätt yttrar sig väldigt negativ mot en rom på grund av ens etnicitet, men skulle man kanske uttrycka sig på samma sätt mot en annan etnicitet, då skulle majoritetssamhället uppleva det som rasistiskt. Men när det gäller romer så är det mer okej.

Intervjuare 2 [00:40:24]: Det finns mycket kvar att jobba med, med andra ord.

Intervjuare 1 [00:40:27]: Ja, men verkligen. Väldigt mycket.

Intervjuare 2 [00:40:29]: Slutligen, innan vi avslutar det här poddavsnittet, har du själv några konkreta tips? Om det är nu kommuner eller regioner eller myndigheter som lyssnar på det här och man, liksom, vill jobba för att motverka just antiziganism, har du något konkret exempel eller något tips?

Intervjuare 1 [00:40:45]: Det som är viktigt, det är också att ha förståelse. När vi pratar om antiziganism så är det en rasistisk handling, punkt slut. Använder sig någon av Z-ordet så är

det en rasistisk handling. Det finns ingen annan ursäkt och det är det jag tycker är viktigt, att man ska ha en nolltolerans mot rasism, mot all slags rasism och det är därför jag tycker att det är jätteviktigt att när förvaltningsmyndigheterna jobbar mot rasism så är det också viktigt att inkludera antiziganism i det här arbetet och inte lämna dem utanför.

Intervjuare 2 [00:41:17]: Tack Abedin, och med de orden får vi avsluta det här poddavsnittet. I det här poddavsnittet har vi fått höra mer om just begreppet antiziganism och vad det innebär. Stort tack Valeria Redjepagic, Pernilla Ek och Jan Selling. Stort tack för att ni var med i den här podden.]: Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget har tagit fram en webbutbildning som handlar om just minoritetslagen och det här är en grundutbildning som riktar sig till kommuner, regioner och myndigheter där vi fokuserar på just minoritetslagen och hur man som förvaltningsmyndighet kan jobba med lagen i praktiken, men också utifrån ett rättighetsperspektiv. Den här utbildningen tar ungefär två timmar att genomföra och den består av både animeringar, men också filmer där vi gör olika nedslag i verksamheter i Sverige som jobbar med minoritetsfrågan utifrån olika perspektiv. Den här webbutbildningen tar ungefär två timmar att genomföra, men man kan självklart göra den i sin egen takt och man kan också pausa utbildningen när man tar del av den så vi vill jättegärna att ni tar del av den här webbutbildningen och för att hitta webbutbildningen, då går ni in på www.minoritetsutbildning.se eller på www.minoritet.se, så kan ni också hitta den där utbildningen där. Den här podden görs av länsstyrelsen i Stockholm inom uppdraget att samordna och följa upp insatser inom strategin för romsk inkludering. Ljudtekniker var Mirsad Sahiti från Romska språkcentralen. Vi som är samtalsledare är jag, Mirelle Gyllenbäck...

Intervjuare 1 [00:42:59]: ...och Abedin Denaj.

Intervjuare 2 [00:43:01]: Hejdå.

Intervjuare 1 [00:43:02]: Hejdå.

[recording ends]